

Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут права

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали
VIII Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2024 року)

Суми
Сумський державний університет
2024

Редакційна колегія:

- А. М. Куліш* – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
В. В. Миргород – доктор юридичних наук, доцент;
А. Р. Голоха – студентка третього курсу за спеціальністю 293 «Міжнародне право»;
О. В. Ільченко – кандидат юридичних наук, доцент;
В. В. Сухonos – доктор юридичних наук, професор;
О. С. Бондаренко – доктор юридичних наук, доцент;
В. М. Завгородня – кандидат юридичних наук, доцент;
С. І. Дегтярьов – доктор історичних наук, професор

*Рекомендовано до видання
рішенням вченої ради Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 7 від 21 червня 2024 року)*

Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м Суми, 23–24 травня 2024 року) / редколегія: проф. А. М. Куліш, В. В. Миргород, А. Р. Голоха. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 251 с.

До матеріалів увійшли тези доповідей учасників VII Міжнародної науково-практичної конференції «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів», що містять результати теоретичних досліджень та окремі питання актуальних проблем щодо реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів. Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.

УДК 341-044.247(4:477)(06)

© Сумський державний університет, 2024

© Куліш А. М., Миргород В. В., Голоха А. Р. та ін., 2024

ЗМІСТ

| | |
|--|-----------|
| ЗМІСТ | 3 |
| СЕКЦІЯ 1 | 7 |
| ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА | 7 |
| ПРИЧИНИ ТА ПОШИРЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЛЯ ПОВ'ЯЗАНОГО З КОНФЛІКТОМ..... | 7 |
| ДО БІОГРАФІЇ УРЯДОВЦЯ І ПОЕТА МАКСИМА ГАВРИЛЮКА-ВДОВИЧЕНКА | 10 |
| РАДЯНСЬКІ УРЯДОВІ ПОСТАНОВИ ПРО ЗАВЕРШЕННЯ СУЦІЛЬНОЇ ЕЛЕКТРИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ (ПЕРШ. ПОЛ. 1960-х рр.)..... | 13 |
| НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ 1932 РОКУ | 16 |
| ДО БІОГРАФІЇ МИКОЛИ БУТОВИЧА – УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА- ГРАФІКА В ЕМІГРАЦІЇ | 19 |
| ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ» ЯК СИСТЕМНОЇ КАТЕГОРІЇ..... | 21 |
| США ТА ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ, 1917–1918 РР..... | 25 |
| СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ ЗА КОДЕКСАМИ ЗАКОНІВ ДАВНЬОЇ МЕСОПОТАМІЇ..... | 30 |
| СЕКЦІЯ 2 | 36 |
| КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО | 36 |
| МІСЦЕВИЙ РЕФЕРЕНДУМ В УКРАЇНІ: | 36 |
| РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ | 40 |
| СЕКЦІЯ 3 | 45 |
| МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО | 45 |
| РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У ПІДТРИМЦІ ЗАГАЛЬНОГО МИРУ ТА БЕЗПЕКИ..... | 45 |
| СПЕЦИФІКА СПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ..... | 48 |
| ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ | 52 |
| РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У ВСТАНОВЛЕНІ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ВИННИХ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ | 57 |
| УКРАЇНА–НАТО: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... | 62 |
| ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН | 65 |
| ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ | 70 |
| ЗАКОНОДАВЧЕ СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИКІВ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ. НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД..... | 76 |

| | |
|--|------------|
| РОЛЬ ООН В СИСТЕМІ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ | 82 |
| АКАДЕМІЧНА СВОБОДА В ЄВРОПІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ..... | 85 |
| СЕКЦІЯ 4 | 89 |
| ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО, ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО, АГРАРНЕ ПРАВО | 89 |
| СЕКЦІЯ 5 | 89 |
| ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС | 89 |
| ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ЗАПОВІТУ ПОДРУЖЖЯ..... | 89 |
| СЕКЦІЯ 6 | 93 |
| СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО..... | 93 |
| РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО | 93 |
| СЕКЦІЯ 7 | 97 |
| ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ | 97 |
| СЕКЦІЯ 8 | 97 |
| АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО | 97 |
| ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ..... | 97 |
| ЗМІНИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЗАЙНЯТОСТІ ТА ПРАЦВЕЛАШТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ | 101 |
| ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА. | 104 |
| СЕКЦІЯ 9 | 109 |
| КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ | 109 |
| ІР-СУД В УКРАЇНІ: ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ, ЗАВДАННЯ ТА КОМПЕТЕНЦІЯ.. | 109 |
| ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ..... | 113 |
| ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАД З ПИТАНЬ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПРИ ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЯХ | 117 |
| ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ : АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ..... | 120 |
| ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНДАРТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА..... | 122 |
| ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НЕСПРОМОЖНОСТІ СУДДІ ЗДІЙСНЮВАТИ ПОВНОВАЖЕННЯ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я. | 126 |
| ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СУДОВОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ: ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАННЯ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ | 129 |
| ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ | 131 |

| | |
|--|------------|
| МЕХАНІЗМ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ..... | 136 |
| ЩОДО ОСНОВНИХ ЮРИДИЧНИХ КАТЕГОРІЙ СУТНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ | 139 |
| ЩОДО ОСНОВ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СУДОВОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЦЕСУ | 141 |
| ЕТИКА СПІЛКУВАННЯ МЕДІАТОРІВ | 144 |
| МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЇ..... | 147 |
| МОБІНГ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ | 150 |
| ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ | 154 |
| ОСНОВНІ ПРАВА ДЕТЕКТИВІВ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ..... | 157 |
| ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ | 161 |
| НАЦІОНАЛЬНА, ДЕРЖАВНА ТА ВІЙСЬКОВА БЕЗПЕКА: | 163 |
| СЕКЦІЯ 10 | 167 |
| КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА | 167 |
| ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО..... | 167 |
| КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ ТА ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР | 172 |
| ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ ПІД ЧАС МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ..... | 174 |
| ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ КАТУВАННЯ, ВЧИНЕНОГО..... | 176 |
| БОРОТЬБА З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ..... | 180 |
| ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ З ПРАВА НОРМАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... | 184 |
| АРГУМЕНТ НЕЕФЕКТИВНОСТІ ПРОАКТИВНИХ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЯК СПОСОБІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ..... | 187 |
| ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ..... | 192 |
| НЕСАНКЦІОНОВАНЕ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НАПРАВЛЕННЯ, ПЕРЕМІЩЕННЯ ЗБРОЇ, ОЗБРОЄННЯ ТА БОЙОВИХ ПРИПАСІВ В УКРАЇНУ, РУХ, ПЕРЕМІЩЕННЯ АБО РОЗМІЩЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЧИ ІНШИХ УТВОРЕНИХ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ, | |

| | |
|---|------------|
| ВЧИНЕНЕ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ ТА ЙОГО ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД ІНШИХ СУМІЖНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ | 196 |
| ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ | 200 |
| МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ | 207 |
| СЕКЦІЯ 11 | 212 |
| ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ | 212 |
| ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД | 212 |
| СПЕЦИФІКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ | 214 |
| АНАЛІЗ СОЦМЕРЕЖ ЯК АКТУАЛЬНИЙ МЕТОД РОЗСЛІДУВАННІ ТА ДОКАЗОВУВАННЯ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ | 220 |
| СЕКЦІЯ 12 | 223 |
| АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ | 223 |
| КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ | 223 |
| ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЩОДО ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ СТВОРЕНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ У ЛАТВІЇ ТА УКРАЇНІ | 226 |
| ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНЯХ | 231 |
| ПАТЕНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ БІОТЕХНОЛОГІЙ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ | 235 |
| ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА | 239 |
| ОНЛАЙН-МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ | 242 |
| ENHANCING INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS PROTECTION FOR RESEARCHERS AND RESEARCH INSTITUTIONS IN UKRAINE | 245 |

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У ВСТАНОВЛЕНІ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ВИННИХ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Костенко А. В.

Студентка III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Денисенко С.І.

старший викладач кафедри МЄППП ННІ права

Сумського державного університету

Зважаючи на різноманітні аспекти сучасних військових конфліктів та їхніх негативних наслідків для людства, важливим стає вивчення питань відповідальності за воєнні злочини та порушення міжнародного права. Актуальність цієї теми очевидна в контексті постійних загроз міжнародній безпеці, людським правам та гуманітарним цінностям.

Слід зауважити те, що розуміння механізмів встановлення відповідальності за воєнні злочини має ключове значення для забезпечення справедливості та запобігання подібним злочинам у майбутньому. Сучасний світ стикається з безпрецедентними викликами, які ставлять під загрозу міжнародну стабільність та безпеку. Саме у цьому контексті розгляд відповідальності за воєнні злочини не тільки відображає важливість міжнародного права, але і спонукає до дослідження шляхів її удосконалення та ефективного застосування.

Мета дослідження, що постала перед нами, полягає у систематичному аналізі основних принципів та механізмів встановлення відповідальності за воєнні злочини, а також у виявленні факторів, які впливають на ефективність цього процесу. Зокрема, ми прагнемо проаналізувати роль міжнародних структур, національних правових систем та політичних факторів у забезпеченні справедливості та відповідальності за воєнні злочини.

Воєнні злочини, визначені як свідомі, систематичні порушення міжнародного гуманітарного права під час військових конфліктів, є предметом глибокого наукового аналізу та міжнародного правового регулювання. Залежно від характеру конфлікту та обставин, вони

можуть включати у себе широкий спектр дій, від умисного вбивства та тортур до незаконного захоплення майна та примусового переміщення населення[1].

Поняття воєнних злочинів, а також їхній перелік, визначений в Римському статуті.

Міжнародні судові органи, зокрема Міжнародний кримінальний суд, відіграють важливу роль у розслідуванні та притягненні осіб до відповідальності за вчинення воєнних злочинів. Правовий статус МКС забезпечує йому компетенцію у вирішенні справ щодо найважливіших порушень міжнародного гуманітарного права.

Важливо відзначити, що відповідно до принципів міжнародного права, за вчинення воєнних злочинів можуть бути притягнуті до відповідальності як окремі особи, так і командири військових формувань, які не тільки скоюють злочини особисто, але й віддавали накази про їх вчинення або не вживали необхідних заходів для їх запобігання.

Українське законодавство, хоч і не містить окремого поняття "воєнний злочин", проте передбачає кримінальну відповідальність за порушення міжнародного гуманітарного права, такі як мародерство та насильство над населенням у районі воєнних дій[2].

Національні та міжнародні судові органи здійснюють важливу роль у забезпеченні справедливості та покарання винних за вчинення воєнних злочинів. Діяльність таких судів, а також співпраця міжнародної спільноти у вирішенні цього питання, мають суттєве значення для зміцнення принципів міжнародного права та забезпечення захисту прав людини в умовах воєнних конфліктів.

На початку ХХІ століття відбулися значні трансформації у міжнародних відносинах, що суттєво вплинули на практику та теорію міжнародного права. Розпад соціалістичної системи, зростання кількості та різноманітності суб'єктів міжнародного права, а також лібералізація світових економічних відносин і процес глобалізації породили нові виклики і запитання щодо ефективності цієї галузі права. Ці трансформації викликали сумніви щодо здатності міжнародного права відповідати на сучасні виклики.

Проте, історія міжнародного права свідчить про те, що критика та сумніви у його ефективності були типовими явищами, особливо під час кризових моментів у міжнародних відносинах. Наприклад, після Першої та Другої світових війн, через низьку ефективність діяльності Ліги Націй та ООН, а також під час "холодної війни", було висловлено численні сумніви щодо міжнародного права[3].

Дослідження історії міжнародного права залишається недостатнім і виявляється слабким місцем міжнародно-правової науки. Проте важливо враховувати, що саме міжнародне право лежить в основі прогресивних досягнень людства, включаючи захист прав людини, учасників збройних конфліктів і цивільного населення під час війни. Відмова від етноцентризму, рівність всіх народів та сприйняття досягнень усіх цивілізацій світу також

має свої коріння у міжнародному праві. У попередні історичні періоди міжнародна практика дозволяла державам зароджуватися, становитися та набувати ефективних норм та інститутів, які стали відомими в сучасному міжнародному праві[4].

Воєнні злочини закріплені як у національному, так і у міжнародному законодавстві. Національне законодавство, зокрема Кримінальний кодекс України, у своїй главі XX передбачає склади воєнних злочинів. Міжнародні акти, такі як Римський статут та Женевські конвенції 1949 року, також містять визначення воєнних злочинів. Найширший перелік воєнних злочинів закріплений в Статуті Міжнародного кримінального суду, відомому як Римський статут. Згідно зі статтею 8 Римського статуту, воєнними злочинами вважаються грубі порушення Женевських конвенцій 1949 року[5].

Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року є основним джерелом міжнародного гуманітарного права, спрямованого на обмеження насильства під час війни та захист прав людини в умовах збройних конфліктів. У поєднанні з Додатковими протоколами вони визначають права та обов'язки держав та інших суб'єктів у період збройних конфліктів, забезпечуючи гуманне поводження з учасниками війни.

Варто зазначити, що міжнародне гуманітарне право не забороняє ведення війни, але накладає певні рамки на насильство під час конфліктів, захищає жертв війни та обмежує страждання. Воно застосовується лише під час збройних конфліктів і не оцінює правомірність чи неправомірність самого конфлікту[6].

Після довгих обговорень щодо притягнення міжнародних злочинців до відповідальності Генеральна Асамблея ООН скликала у Римі конференцію, на якій 17 липня 1998 року був підписаний Римський статут. Цей статут передбачав створення Міжнародного кримінального суду, призначеного для розслідування найтяжчих міжнародних злочинів. У 2002 році Римський статут набрав чинності.

У противагу Міжнародному суду ООН, який займається вирішенням спорів між державами, Міжнародний кримінальний суд уможлиблює відкриття розслідувань стосовно конкретних осіб, які скоїли найтяжчі міжнародні злочини. МКС має повноваження розслідувати навіть дії найвищого керівництва держави, що не може бути розглянуте національними судами.

Питання відповідальності за воєнні злочини та порушення міжнародного права стає надзвичайно гострим у зв'язку з агресією Росії проти України. Російська агресія порушує основні принципи міжнародного права, зокрема принцип недоторканості територіальної цілісності та суверенітету держави. Військова окупація частини української території, використання заборонених видів зброї, масові порушення прав людини та гуманітарного права, а також масштабні втрати серед цивільного населення - все це створює основу для

кваліфікації дій Росії як воєнних злочинів та порушень міжнародного права. Ці злочини вимагають належного реагування міжнародної спільноти та встановлення відповідальності за вчинені дії.

Російська агресія в Україні та її злочинні вчинки, які стають все ширше відомими через перехоплені розмови та документи, викликають серйозну обуреність та вимагають належної оцінки. Зокрема, слово "геноцид" часто звучить у міжнародному співтоваристві, підкреслюючи кривавий характер дій російських окупантів. Не випадково парламенти Латвії та Естонії визнали воєнні злочини Росії геноцидом[7]. Також, британський прем'єр-міністр Борис Джонсон та президент США Джо Байден висловили схожі думки, щодо ситуації в Україні, наголошуючи на недалекому від геноциду характері дій Путіна[8].

У цьому контексті важливо зазначити, що хоча політичні оцінки мають своє значення, для визнання дій Росії як геноциду відповідно до міжнародного права потрібне рішення суду, ідеально - Міжнародного кримінального суду в Гаазі. При цьому слід звернути увагу на те, що агресія однієї держави проти іншої, так як це має місце в Україні, вважається міжнародним злочином проти миру та безпеки людства. Зокрема, Генасамблея ООН ухвалила резолюцію у зв'язку з вторгненням Росії в Україну, назвавши його агресією. Це підтверджує, що злочин агресії, вчинений Російською Федерацією, вже визнаний на рівні ООН[9].

У світлі цих подій важливо звернути увагу і на воєнні злочини та злочини проти людства, які тісно пов'язані з воєнним конфліктом в Україні. Порушення правил ведення бойових дій та норм міжнародного гуманітарного права відзначаються масовим винищенням людей, катуванням, згвалтуванням та іншими жахливими вчинками, що порушують основоположні принципи гуманності.

У сучасних умовах питання відповідальності за воєнні злочини та порушення міжнародного права набуває особливої актуальності в контексті агресії Росії проти України. Ця агресія включає в себе ряд серйозних порушень принципів міжнародного права, що створює основу для юридичної кваліфікації дій Російської Федерації як воєнних злочинів та порушень міжнародного права.

Першим правовим механізмом у встановленні воєнних злочинів та притягненні винних до відповідальності є створення спеціальних трибуналів. Такі трибунали, як Нюрнберзький і Токійський, створювалися для судового переслідування осіб та держав, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права. Вирішенням створення Трибуналу з розгляду справи про злочин російської агресії проти України підтримав міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба. Створення такого Трибуналу

доповнить наявні процеси в Міжнародному кримінальному суді в Гаазі, Міжнародному суді ООН та Європейському суді з прав людини[10].

Другим механізмом є Міжнародний кримінальний суд, який було створено на основі Римського статуту. Україна не ратифікувала Римський статут, проте має можливість звернутися до МКС для розгляду конкретних ситуацій без ратифікації, як це було зроблено в разі виявлення, переслідування та засудження порушників за злочини, скоєні на території України.

Третім правовим механізмом є звернення до Міжнародного суду ООН, де Україна звернулася із позовом щодо визнання фактів викривлення і тлумачення РФ терміну геноциду на Донбасі та планування геноциду в Україні. Вирішення МС щодо цього позову набуло особливого значення у контексті притягнення РФ до відповідальності за воєнні злочини[11].

У якості висновку підкреслимо, що розгляд теми відповідальності за воєнні злочини та порушення міжнародного права є надзвичайно важливим у світлі сучасних конфліктів та загроз міжнародній безпеці. На основі досліджень виявлено, що механізми встановлення відповідальності, такі як воєнні трибунали, Міжнародний кримінальний суд та Міжнародний суд ООН, відіграють ключову роль у притягненні до відповідальності тих, хто вчиняє воєнні злочини. Російська агресія проти України відображає необхідність застосування цих механізмів. Створення воєнного трибуналу для розгляду справи про злочин російської агресії активно підтримується, що свідчить про важливість міжнародного співробітництва в цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.Що таке воєнні злочини: Офіс Генерального прокурора. URL: <https://warcrimes.gov.ua/what-is-crime.html>
- 2.Воєнні злочини та їх документування: Безоплатна правнича допомога. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/voyenni-zlochyny-ta-yih-dokumentuvannya/>
- 3.Lauterpacht H. The Function of Law in the International Community. Oxford. At the Clarendon Press, 1933. — с. 399 – 438.
- 4.Lesaffer R. The Grotian Tradition revisited: Change and Continuity in the History of International Law // The British Yearbook of International Law — 2002. Seventythird year of issue. — Oxford: At the Clarendon Press, 2003. — с. 103.
- 5.Відповідальність за воєнні злочини: LCF. URL: <https://lcf.ua/thought-leadership/litigation/10777/>

6. На варті гуманності. Женевські конвенції 1949: Юридична Газета Online. Всеукраїнське професійне юридичне видання. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/na-varti-gumannosti-zhenevski-konvenciyi-1949.html>

7. Латвія слідом за Естонією визнала злочини росії геноцидом. Слово і діло. Аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/21/novyna/polityka/latviya-estoniyeu-vyznala-zlochyny-rosiyi-henocydrom>